

AKADEMIA GÓRNICZO-HUTNICZA
IM. STANISŁAWA STASZICA W KRAKOWIE

Gramatyki z pierwszeństwem operatorów

Teoria kompilacji

Dr inż. Janusz Majewski
Katedra Informatyki

Gramatyka operatorowa

Definicja:

$G = \langle V, \Sigma, P, S \rangle \in \mathcal{G}_{BK}$ jest gramatyką operatorową $\Leftrightarrow$

- (i) G – jest gramatyką prawidłową (bez ε -produkcji)

$$\forall (A \rightarrow x_1 \dots x_n) \in P:$$

- (ii) $x_i \in V \Rightarrow x_{i+1} \in \Sigma$
 $x_{i+1} \in V \Rightarrow x_i \in \Sigma$

(czyli dwa symbole nieterminalne nigdy nie sąsiadują ze sobą w prawych stronach produkcji). W analizie gramatyk operatorowych przyjmuje się termin „operator” dla określenia terminala i termin „operand” dla określenia nieterminala.

Relacje pierwszeństwa

Dla terminali określa się relacje pierwszeństwa

$\langle \cdot, \equiv, \cdot \rangle \subset (\Sigma \cup \{\$\}) \times (\Sigma \cup \{\$\})$ w następujący sposób:

(1) $a \equiv b$ gdy $(A \rightarrow \alpha a \gamma b \beta) \in P \wedge \gamma \in V \cup \{\varepsilon\}$, $a, b \in \Sigma$

(2) $a \langle \cdot b$ gdy $(A \rightarrow \alpha a B \beta) \in P \wedge B \xrightarrow{+} \gamma b \delta \wedge \gamma \in V \cup \{\varepsilon\}$

(3) $a \cdot \rangle b$ gdy $(A \rightarrow \alpha B b \beta) \in P \wedge B \xrightarrow{+} \delta a \gamma \wedge \gamma \in V \cup \{\varepsilon\}$

(4) $\$ \langle \cdot a$ gdy $S \xrightarrow{+} \gamma a \alpha \wedge \gamma \in V \cup \{\varepsilon\}$

(5) $a \cdot \rangle \$$ gdy $S \xrightarrow{+} \alpha a \gamma \wedge \gamma \in V \cup \{\varepsilon\}$

We wszystkich powyższych określeniach $a, b \in \Sigma$.

Gramatyka z pierwszeństwem operatorów

Definicja:

Gramatyka $G = \langle V, \Sigma, P, S \rangle \in \mathcal{G}_{BK}$ jest gramatyką z pierwszeństwem operatorów $\Leftrightarrow$

- (i) G – jest gramatyką operatorową,
- (ii) dla każdej pary „operatorów” (terminali) zachodzi co najwyżej jedna z relacji pierwszeństwa: $\langle \cdot, \equiv, \cdot \rangle$

Przykład

$$E \rightarrow E + T \mid T$$

$$T \rightarrow T * F \mid F$$

$$F \rightarrow (E) \mid \underline{id}$$

	+	*	(	)	<u>id</u>	\$
+	•>	<•	<•	•>	<•	•>
*	•>	•>	<•	•>	<•	•>
(	<•	<•	<•	<u>•</u>	<•	
)	•>	•>		•>		•>
<u>id</u>	•>	•>		•>		•>
\$	<•	<•	<•		<•	

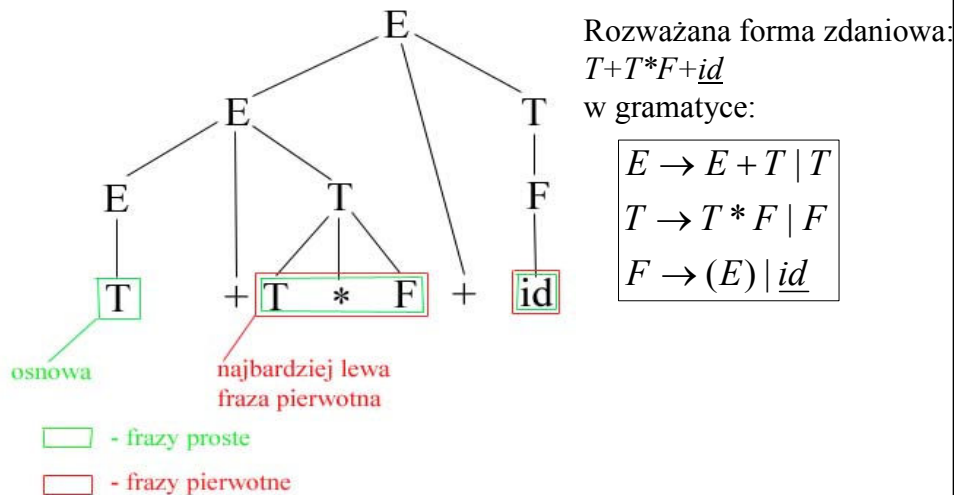

Fraza pierwotna

Mając daną gramatykę pierwszeństw operatorów i znając relacje pierwszeństw dla terminali tej gramatyki możemy w każdej formie zdaniowej określić frazę pierwotną.

Frazą pierwotną formy zdaniowej nazywamy dowolną frazę zawierającą co najmniej jeden terminal i nie zawierającą żadnej innej frazy pierwotnej (oprócz siebie).

Przykład

Relacje pierwszeństw

Twierdzenie:

Niech $G = \langle V, \Sigma, P, S \rangle$ - gramatyka pierwszeństw operatorów i

$$\begin{matrix} * \\ \$S\$ \Rightarrow \alpha A \omega \Rightarrow \alpha \beta \omega \\ R \qquad R \end{matrix}$$

Wówczas:

- (1) Relacje $\prec \bullet$ lub $\equiv$ spełnione są między kolejnymi terminalami (i symbolem $\$$) łańcucha α
- (2) Relacja $\prec \bullet$ spełniona jest między skrajnym prawym terminalem łańcucha α i skrajnym lewym terminalem łańcucha β
- (3) Relacja $\equiv$ spełniona jest między kolejnymi terminalami łańcucha β
- (4) Relacja $\bullet >$ spełniona jest między skrajnym prawym terminalem łańcucha β i pierwszym symbolem (oczywiście też terminalem, bo rozważamy wywód prawostronny) łańcucha ω

Przykład

	+	*	(	)	id	\$
+	>	<	<•	>	<	>
*	>	>	<	>	<	>
(	<	<	<	≡	<	
)	>	>		>		>
id	>	>		>		>
\$	<	<	<		<	

Przykład:

$$\underbrace{\$E\$}_{\$S\$} \xRightarrow{*} \underbrace{\$E+T}_{\alpha} \underbrace{+id}_{\omega} \$ \xRightarrow{R} \underbrace{\$E+T}_{\alpha} \underbrace{*F}_{\beta} \underbrace{+id}_{\omega} \$$$

\$ E + T * F + id \$

\$ <• + <• * •> + <•** id •>** \$

przy czym:

** - relacje wewnątrz łańcucha ω , istotne później

β - fraza pierwotna (tutaj także osnowa)

Gramatyka szkieletowa

Definicja:

Niech $G = \langle V, \Sigma, P, S \rangle$ - gramatyka operatorowa.

Gramatyką szkieletową G_s dla gramatyki G nazywamy gramatykę $G_s = \langle \{S\}, \Sigma, P', S \rangle$ zawierającą produkcję

typu: $(S \rightarrow X_1 \dots X_m) \in P'$ dla każdej produkcji:

$(A \rightarrow Y_1 \dots Y_m) \in P$, przy czym dla $1 \leq i \leq m$:

(1) $X_i = Y_i$ gdy $Y_i \in \Sigma$

(2) $X_i = S$ gdy $Y_i \in V$

oraz P' nie zawiera produkcji $S \rightarrow S$.

G_s - na ogół nie jest jednoznaczna.

$L(G) \subseteq L(G_s)$

Gramatyka szkieletowa

G_S - na ogół nie jest jednoznaczna.

$$L(G) \subseteq L(G_S)$$

Przy rozbiore w oparciu o pierwszeństwa „operatorów” nie troszczymy się o nieterminale, gdyż są dla nas nierozróżnialne, bo:

- nie znamy relacji pomiędzy nieterminalami
- nie potrafimy wykryć osnowy, gdy nie zawiera ona terminala
- nie umiemy w związku z tym zredukować wg produkcji łańcuchowych

Gramatyka szkieletowa - przykład

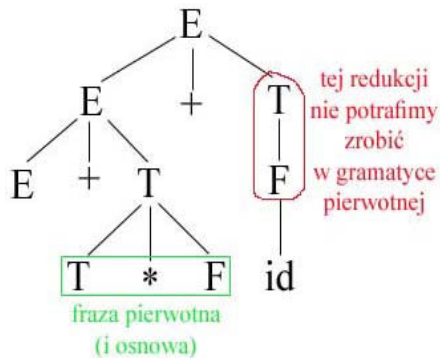
Tworzymy gramatykę szkieletową zastępując wszystkie nieterminale symbolem początkowym S i eliminując produkcje łańcuchowe.

$$\begin{array}{l} E \rightarrow E + T \mid T \\ T \rightarrow T * F \mid F \\ F \rightarrow (E) \mid \underline{id} \end{array} \quad \begin{array}{l} \text{pierwotna} \\ \Rightarrow \\ \text{szkieletowa} \end{array} \quad \begin{array}{l} E \rightarrow E + E \\ E \rightarrow E * E \\ E \rightarrow (E) \\ E \rightarrow \underline{id} \end{array}$$

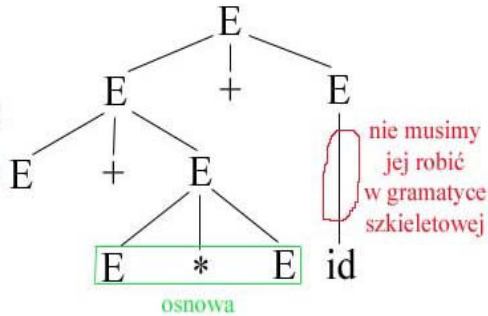

Gramatyka szkieletowa

Drzewo syntaktyczne
w gramatyce pierwotnej

Drzewo syntaktyczne
w gramatyce szkieletowej

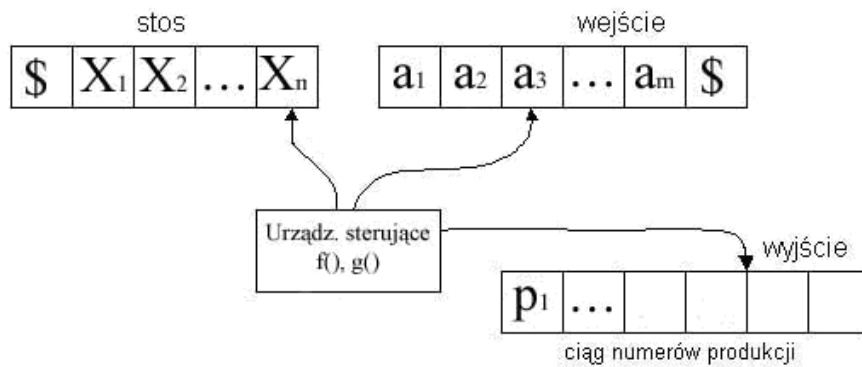

Parsing szkieletowy

Otrzymana gramatyka szkieletowa jest na ogół niejednoznaczna i generuje słowa nie należące do języka gramatyki pierwotnej. JEDNOZNACZNY jest natomiast algorytm parsingu, który dodatkowo uwzględnia informacje z tablicy relacji pierwszeństw terminali i akceptuje słowa gramatyki pierwotnej. Dążymy do tego, aby algorytm parsingu akceptował słowa gramatyki pierwotnej i tylko te słowa, ale tak być nie musi. Rozbiór polega na odtworzeniu szkieletowego drzewa syntaktycznego poprzez redukcje osnów gramatyki szkieletowej (co sprowadza się do redukcji fraz pierwotnych w gramatyce pierwotnej).

Algorytm shift-reduce dla pierwszeństw operatorów

Algorytm shift-reduce dla pierwszeństw operatorów

We: $G_S = \langle \{S\}, \Sigma, P', S \rangle$ oraz relacje pierwszeństw „operatorów” dla $G = \langle V, \Sigma, P, S \rangle$

Wy: drzewo rozbioru syntaktycznego dla G_S

β – oznacza S lub ε

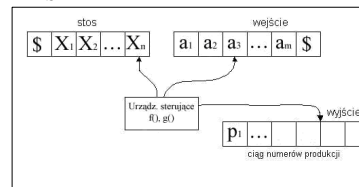
a, b – oznacza terminal lub $\$$

Działanie parsera:

Działanie parsera opisują funkcje f i g

Funkcja $f(\dots)$ jest funkcją określającą działanie parsera.

Funkcja $g(\dots)$, wywoływana, gdy $f(\dots) = \underline{red}$, jest odpowiedzialna za notowanie numerów produkcji.

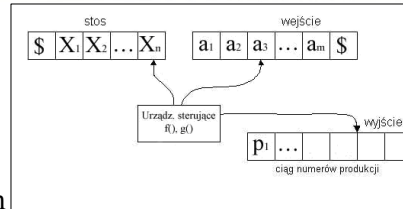

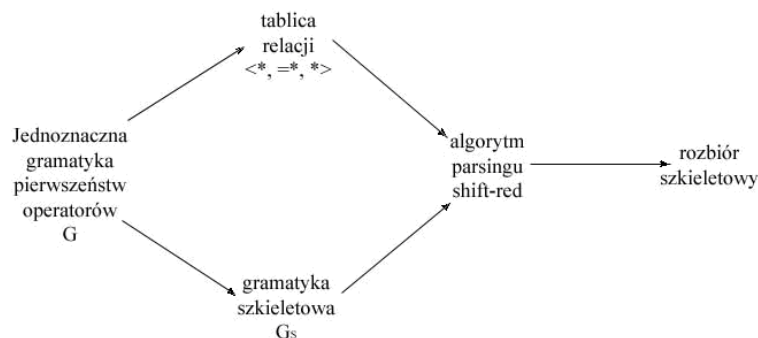
Algorytm shift-reduce dla pierwszeństw operatorów

Działanie parsera:

- (1) $f(a\beta, b) = \text{shift}$ gdy $a < \bullet b$ lub $a \doteq b$
- (2) $f(a\beta, b) = \text{red}$ gdy $a \bullet > b$
- (3) $f(\$S, \$) = \text{acc}$
- (4) $f(\alpha, \omega) = \text{err}$ w pozostałych przypadkach
- (5) $g(a\beta b\gamma, \omega) = i$ gdy:
  - (a) β jest S lub ε
  - (b) $a < \bullet b$
  - (c) relacja $\doteq$ jest spełniona dla kolejnych terminali łańcucha γ
  - (d) $S \rightarrow \beta b \gamma$ jest produkcją w G_S numerze i
- (6) $g(\alpha, \omega) = \text{err}$ w pozostałych przypadkach

Parsing wykorzystujący pierwszeństwa operatorów

Powyzsza procedura moze byc uproszczona w nastepujacy sposob:

- (1) konstruuje sie tylko gramatyke szkieletowa
- (2) określa sie tablice relacji pierwszeństw „operatorów” na podstawie zakładanych własności języka
- (3) buduje sie na tej podstawie algorytm parsingu

Przykład

- (1) $E \rightarrow \neg E$ (minus unarny)
- (2) $E \rightarrow E \uparrow E$ (potęgowanie)
- (3) $E \rightarrow E * E$ (mnożenie)
- (4) $E \rightarrow E / E$ (dzielenie)
- (5) $E \rightarrow E + E$ (dodawanie)
- (6) $E \rightarrow E - E$ (odejmowanie)
- (7) $E \rightarrow (E)$
- (8) $E \rightarrow id$

Formułujemy własności operatorów:

Operator	Priorytet	Liczba operandów	Usytuowanie	Łączność
$\neg$	1 (najwyższy)	unarny	prefix	prawostronna
$\uparrow$	2	binarny		prawostronna
$*, /$	3	binarny		lewostronna
$+, -$	4	binarny		lewostronna

Przykład c.d.

Ustalamy relacje między terminalami:

- (1) Jeśli operator binarny Θ_1 ma wyższy priorytet niż operator Θ_2 , to: $\Theta_1 \bullet > \Theta_2$ i $\Theta_2 < \bullet \Theta_1$

np.: $* \bullet > +$, $+ < \bullet *$

- (2) Jeśli operator binarny Θ_1 ma taki sam priorytet jak operator Θ_2 , to:

(a) $\Theta_1 \bullet > \Theta_2$ i $\Theta_2 \bullet > \Theta_1$ dla lewostronnie łącznych

(b) $\Theta_1 < \bullet \Theta_2$ i $\Theta_2 < \bullet \Theta_1$ dla prawostronnie łącznych

np.: lewostronnie łączne: $+ \bullet > -$, $- \bullet > +$, $+ \bullet > +$, $- \bullet > -$

prawostronnie łączne: $\uparrow < \bullet \uparrow$

Przykład c.d.

- (3) Jeśli $\mathcal{G}$ jest unarnym prefixem, to:
- (a) $\Theta \langle \bullet \mathcal{G}$ dla każdego operatora Θ - binarnego lub unarnego
  - (b) $\mathcal{G} \bullet \rangle \Theta$ gdy $\mathcal{G}$ ma wyższy priorytet od Θ
  - (c) $\mathcal{G} \langle \bullet \Theta$ gdy $\mathcal{G}$ ma niższy priorytet od Θ
- np.: $\neg \langle \bullet \neg, + \langle \bullet \neg, \neg \bullet \rangle +$

Przykład c.d.

- (4) Pozostałe relacje (Θ oznacza tutaj dowolny operator):
- $\Theta \langle \bullet \underline{id}, \Theta \langle \bullet (,) \bullet \rangle \Theta, \Theta \bullet \rangle \$, \underline{id} \bullet \rangle \Theta, (\langle \bullet \Theta$
 $\Theta \bullet \rangle), \$ \langle \bullet \Theta, (\overset{\cdot}{=}), (\langle \bullet (,) \bullet \rangle), \$ \langle \bullet ($
 $) \bullet \rangle \$, \$ \langle \bullet \underline{id}, \underline{id} \bullet \rangle \$, (\langle \bullet \underline{id}, \underline{id} \bullet \rangle)$

Przykład c.d.

Tworzymy tabelę relacji:

	+	-	*	/	↑	<u>id</u>	(	)	¬	\$
+	•>	•>	<•	<•	<•	<•	<•	•>	<•	•>
-	•>	•>	<•	<•	<•	<•	<•	•>	<•	•>
*	•>	•>	•>	•>	<•	<•	<•	•>	<•	•>
/	•>	•>	•>	•>	<•	<•	<•	•>	<•	•>
↑	•>	•>	•>	•>	<•	<•	<•	•>	<•	•>
<u>id</u>	•>	•>	•>	•>	•>	err 3	err 3	•>	•>	•>
(	<•	<•	<•	<•	<•	<•	<•	≡	<•	err 4
)	•>	•>	•>	•>	•>	err 3	err 3	•>	•>	•>
¬	•>	•>	•>	•>	•>	<•	<•	•>	<•	•>
\$	<•	<•	<•	<•	<•	<•	<•	err 2	<•	err 1

Przykład c.d.

Precyzujemy algorytm parsera: (β oznacza E lub ε)

$$f(a\beta, b) = \underline{shift}, \text{ gdy } a < \bullet b \text{ lub } a = \overset{\bullet}{b}$$

$$f(a\beta, b) = \underline{red}, \text{ gdy } a \bullet > b$$

$$f(\$E, \$) = \underline{acc},$$

$$f(\dots, \dots) = \underline{err}, \text{ w pozostałych przypadkach.}$$

$$g(b\beta \neg E) = 1, \text{ gdy } b < \bullet \neg$$

$$g(bE \uparrow E) = 2, \text{ gdy } b < \bullet \uparrow$$

$$g(bE * E) = 3, \text{ gdy } b < \bullet *$$

.....

.....

$$g(b\beta(E)) = 7, \text{ gdy } b < \bullet ($$

$$g(b\beta \underline{id}) = 8, \text{ gdy } b < \bullet \underline{id}$$

$$g(\dots, \dots) = \underline{err}, \text{ w pozostałych przypadkach.}$$

Przykład c.d.

Przykład rozbioru szkieletowego dokonanego przez parser:

\$	$\underline{id}^* \neg (id+id) \uparrow id\$$	ε	$\mapsto [\$ < \bullet \underline{id}, \underline{shift}]$
\$ <u>i</u> d	$* \neg (id+id) \uparrow id\$$	ε	$\mapsto [\underline{id} \bullet > *, \underline{red-8}]$
\$E	$* \neg (id+id) \uparrow id\$$	8	$\mapsto [\$ < \bullet *, \underline{shift}]$
\$E*	$\neg (id+id) \uparrow id\$$	8	$\mapsto [* < \bullet \neg, \underline{shift}]$
\$E* $\neg$	$(id+id) \uparrow id\$$	8	$\mapsto [\neg < \bullet (, \underline{shift}]$
\$E* $\neg$ (	$id+id) \uparrow id\$$	8	$\mapsto [(< \bullet id, \underline{shift}]$
\$E* $\neg$ (<u>i</u> d	$+id) \uparrow id\$$	8	$\mapsto [\underline{id} \bullet > +, \underline{red-8}]$
\$E* $\neg$ (E	$+id) \uparrow id\$$	88	$\mapsto [(< \bullet +, \underline{shift}]$
\$E* $\neg$ (E+	$id) \uparrow id\$$	88	$\mapsto [+ < \bullet id, \underline{shift}]$
\$E* $\neg$ (E+ <u>i</u> d	$) \uparrow id\$$	88	$\mapsto [\underline{id} \bullet >), \underline{red-8}]$

Przykład c.d.

\$E* $\neg$ (E+E	$) \uparrow id\$$	888	$\mapsto [+ \bullet >), \underline{red-5}]$
\$E* $\neg$ (E	$) \uparrow id\$$	8885	$\mapsto [(\bullet =), \underline{shift}]$
\$E* $\neg$ (E)	$\uparrow id\$$	8885	$\mapsto [ ) \bullet > \uparrow, \underline{red-7}]$
\$E* $\neg$ E	$\uparrow id\$$	88857	$\mapsto [\neg \bullet > \uparrow, \underline{red-1}]$
\$E*E	$\uparrow id\$$	888571	$\mapsto [* < \bullet \uparrow, \underline{shift}]$
\$E*E $\uparrow$	$id\$$	888571	$\mapsto [\uparrow < \bullet id, \underline{shift}]$
\$E*E $\uparrow$ <u>i</u> d	$\$$	888571	$\mapsto [\underline{id} \bullet > \$, \underline{red-8}]$
\$E*E $\uparrow$ E	$\$$	8885718	$\mapsto [\uparrow \bullet > \$, \underline{red-2}]$
\$E*E	$\$$	88857182	$\mapsto [* \bullet > \$, \underline{red-3}]$
\$E	$\$$	888571823	$\mapsto \underline{acc}$

Przykład c.d.

(1) Błędy syntaktyczne wykrywane są wówczas, gdy nie jest określone pierwszeństwo terminali (por. tablica relacji pierwszeństw i definicja funkcji $f(\dots, \dots)$):

err 1: „missing operand”

Akcja: wprowadzenie „id” na wejście

err 2: „unbalanced right parenthesis”

Akcja: zlikwidowanie „)” z wejścia

err 3: „missing operator”

Akcja: wprowadzenie „+” na wejście

err 4: „missing right parenthesis”

Akcja: zdjęcie „(” ze stosu wraz ze wszystkimi symbolami, które są między „(” a wierzchołkiem stosu z wierzchołkiem stosu włącznie

	id	(	)	\$
id	err 3	err 3	•>	•>
(	<•	<•	≡	err 4
)	err 3	err 3	•>	•>
\$	<•	<•	err 2	err 1

Przykład c.d.

(2) Błędy syntaktyczne wykrywane wówczas, gdy badanie pierwszeństwa wskazuje na redukcję, a redukcji nie da się dokonać, gdyż zawartość stosu nie odpowiada prawej stronie żadnej produkcji (por. definicja funkcji $g(\dots, \dots)$):

err 5: „missing operand(s)”

Redukowany jest operator (+, −, /, *, ↑, −), a brak jednego lub obu nieterminali E .

Akcja: redukcja mimo wszystko, operator na stosie wskazuje, wg której produkcji zredukować

err 6: „no expression between parenthesis”

Brak nieterminala E pomiędzy “(” a “)”.

Akcja: redukcja wg produkcji 7 mimo błędu

Przykład c.d.

err 7: „missing operator”

Redukowany jest id, po lewej stronie id na stosie nie ma terminala.

Akcja: zdjęcie ze stosu nieterminala E , poprzedzającego id, po czym redukcja wg produkcji 8

err 8: „missing operator”

Redukowane są „(E)”, po lewej stronie „(” na stosie jest E .

Akcja: zdjęcie ze stosu nieterminala E poprzedzającego „(”, po czym redukcja wg produkcji 7

Przykład c.d.

\$	+ <u>id</u>)id() <u>id id</u> \$	$\mapsto$ [$\$ < \bullet +$, <u>shift</u>]
\$+	- <u>id</u>)id() <u>id id</u> \$	$\mapsto$ [$+ \bullet > -$, <u>red-5</u> , <u>err-5</u>]

ERROR 5: „missing operands”

\$E	- <u>id</u>)id() <u>id id</u> \$	$\mapsto$ [$\$ < \bullet -$, <u>shift</u>]
\$E-	<u>id</u>)id() <u>id id</u> \$	$\mapsto$ [$- < \bullet id$, <u>shift</u>]
\$E- <u>id</u>	) <u>id</u> () <u>id id</u> \$	$\mapsto$ [<u>id</u> $\bullet >$), <u>red-8</u>]
\$E-E	) <u>id</u> () <u>id id</u> \$	$\mapsto$ [$- \bullet >$), <u>red-6</u>]
\$E	) <u>id</u> () <u>id id</u> \$	$\mapsto$ [$\$?$), <u>err-2</u>]

ERROR 2: „unbalanced right parenthesis”

\$E	<u>id</u>) <u>id id</u> \$	$\mapsto$ [$\$ < \bullet id$, <u>shift</u>]
-----	-----------------------------	--

Przykład c.d.

\$Eid   ())id id\$ $\mapsto$ [id?(, err-3]

ERROR 3: „missing operator”

\$Eid   +())id id\$ $\mapsto$ [id•>+, red-8 err-7]

ERROR 7: „missing operator”

\$E   +())id id\$ $\mapsto$ [\$<•+, shift]

\$E+   ())id id\$ $\mapsto$ [+<•(, shift]

\$E+(   ))id id\$ $\mapsto$ [(=), shift]

\$E+()   )id id\$ $\mapsto$ []•>), red-7, err-6]

ERROR 6: „no expression between parenthesis”

\$E+E   )id id\$ $\mapsto$ [+•>), red-5]

\$E   )id id\$ $\mapsto$ [\$?), err-2]

ERROR 2: “unbalanced right parenthesis”

\$E   id id\$ $\mapsto$ [\$<•id, shift]

Przykład c.d.

\$Eid   id\$ $\mapsto$ [id?id, err-3]

ERROR 3: “missing operator”

\$Eid   +id\$?

\$Eid   +id\$ $\mapsto$ [id•>+, red-8, err-7]

ERROR 7: “missing operator”

\$E   +id\$ $\mapsto$ [\$<•+, shift]

\$E+   id\$ $\mapsto$ [+<•id, shift]

\$E+id   \$ $\mapsto$ [id•> \$, red-8]

\$E+E   \$ $\mapsto$ [+•> \$, red-5]

\$E   \$ $\mapsto$ error, bo były błędy